Cetățenia activă contra statului capturat

Ghid pentru profesori - 10 lecții de educație civică și juridică pentru gimnaziu

CENTRUL ROMÂN DE POLITICI EUROPENE
CRPE

EURACTIV
ROMÂNIA

DESPRE ACEST GHID

Vedeți, de multe ori în spațiul public, dezbateri și discuții despre statul de drept, statul capturat, drepturi nerespectate, grupuri de influență și de afaceri care au capturat comunități, resurse publice ale unor sate, orașe sau regiuni.

Le vedeți nu doar la televizor ci și în viața de zi cu cu zi, în comunitățile în care locuiți sau în orașele pe care le vizitați.

Ca cetățeni sunteți de multe ori revoltați. Ca învățători sau profesori vă întrebați poate dacă nu puteți face mai mult, în școala dvs, pentru elevii dvs. Doar că nu există nicio materie, programă sau curriculum prin care să vă puteți învăța elevii despre cum să devină buni cetățeni.

Într-o oarecare măsură educația civică este o oră în care, teoretic, s-ar putea preda și dezbate astfel de lucruri. Doar că ea este construită și predată de cele mai multe ori fie prea sofisticat, fie decuplat de realitate, fie mult prea abstract.

Există însă inițiative, cele mai multe venite dinspre societatea civilă dar la care au aderat judecători, procurori, polițiști, activiști și profesori, prin care educația civică sau chiar educația juridică – ca materie opțională – să poată să le ofere elevilor noțiuni și discuții despre societate, implicare, lege, supremația legii, justiție, independența justiției, drepturi fundamentale, funcționarea statului și altele.

Acest ghid este în bună măsură o completare a eforturilor de până acum și cuprinde **zece lecții aplicate despre principii -** stat de drept, independența justiției, egalitate în fața legii**, drepturi -** libertatea conștiinței și libertatea de exprimare, administrație eficientă și corectă**, fenomene problemă** în societate - abuz de putere, corupție, captura statului și **implicare –** responsabilitate civică, responsabilitate politică, implicare în viața comunității, implicare în viața politică.

Ele sunt structurate astfel încât să ofere oricărui învățător, profesor sau diriginte, indiferent de specializarea sa, noțiuni, elemente dar și câteva instrumente prin care, la o oră de educație civică, în programele de școală după școală sau în lecții practice din programul „Școala Altfel" să poată fi predate și astfel de lecții.

Ghidul este însoțit de **zece animații video cu personaje aflate în diferite situații, gândite și povestite pe înțelesul elevilor de gimnaziu.** În funcție de vârsta elevilor și de experiențele lor anterioare lecțiile pot fi adaptate de către profesori.

Fiecare capitol din ghid tratează o temă din cele mai sus enumerate, pornește de la definirea termenilor, continuă cu o poveste - scenariu pentru o animație video cu personaje pe care le veți regăsi în materiale video urmată de exerciții de grup în clasă, întrebări pentru elevi pentru a

stimula o dezbatere și câteva teme pentru clasă sau pentru acasă.
De asemenea, ghidul va enumera o serie de alte resurse publice disponibile din proiecte sau inițiative ale societății civile sau chiar coordonate de profesioniști în drept pentru profesorii sau diriginții care doresc să susțină astfel de lecții.

Aceste materiale au fost realizate în cadrul proiectului „Cum explicăm pe înțelesul elevilor captura statului" realizat de Asociația Digital Bridge (EURACTIV România) în parteneriat cu Centrul Român pentru Politici Europene (CRPE) și dezvoltat în special pentru copiii din clasele gimnaziale, în vederea familiarizării acestora cu principiul „statului de drept".

STATUL DE DREPT

Explicarea noțiunii:

În literatura juridică de specialitate există multe definiții ale statului de drept. Iată ce spune legea fundamentală, Constituția României.

- *„România este stat de drept, democratic* și *social, în care demnitatea omului, drepturile* și *libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea* și *pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român* și *idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate*".
- *„Statul se organizează potrivit principiului separației* și *echilibrului puterilor - legislativă, executivă* și *judecătorească - în cadrul democrației constituționale*".
- „În România, respectarea *Constituției, a supremației sale* și *a legilor este obligatorie*".

Uniunea Europeană la rândul ei arată că **statul de drept este unul din principiile sale fondatoare** și *coloana vertebrală a democrației constituționale*[1]

Aplicarea acestui principiu ar trebui să garanteze că toate autoritățile publice dintr-o țară acționează în limitele stabilite de legile în vigoare, în perfect acord cu valorile democrației și drepturile fundamentale, sub controlul instanțelor de judecată independente și imparțiale.

„Aceste principii includ legalitatea - inclusiv un proces transparent, responsabil, democratic și pluralist pentru adoptarea de legi, securitatea juridică; interzicerea caracterului arbitrar al competențelor executive, instanțe independente și imparțiale, inclusiv respectarea drepturilor fundamentale și egalitatea în fața legii"[2].

1 COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU A new EU Framework to strengthen the Rule of Law disponibil https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0158&from=RO

2 Idem 1

Olimpiada nedreaptă

Video animația este disponibilă aici[3]

Povestea:
Rulo este un roboțel cuminte și silitor de 12 ani. El locuiește în Ținutul Distracției, în orășelul Mecanic.
Orășelul lui nu e la fel de mare și nici nu are la fel de multe oportunități ca Trambulina, capitala ținutului, dar locuitorii săi sunt harnici și primitori și recunoscuți în lume pentru invențiile lor.
Rulo duce o viață fericită aici. El face aceleași lucruri ca toți copiii - merge la școală, citește, se joacă pe calculator și petrece timp cu prietenii săi.
Îi plac foarte mult istoria și ceasurile, ambele fiind pasiuni moștenite de la bunicul său. Acesta era un ceasornicar renumit care îi spunea că timpul este drept, căci el nu discriminează pe nimeni. Ceasurile ne ajută să ținem pasul cu timpul, iar istoria ne amintește pe unde a trecut, spunea el.
Anul acesta, Rulo a ajuns la olimpiada națională de istorie, faza pe ținut, și vrea să treacă mai departe la faza internațională.

Intriga:
Olimpiada internațională de istorie este un eveniment prestigios la care toți părinții își doresc să-și vadă copiii. Din păcate însă, anul acesta se pare că foarte mulți copii buni nu vor avea șansa să treacă de faza pe ținut. Și asta pentru că regulile au fost aruncate pe fereastră.

Acțiunea:
Anul acesta, faza pe ținut este organizată în Trambulina, iar cele mai mari familii din capitală au decis să ignore regulamentul concursului. După ce i-au intimidat pe organizatorii olimpiadei să le facă pe plac, aceștia au decis că toți copiii vor fi notați pe baza performanțelor la examen, dar mai departe vor merge doar cei aleși de un reprezentant al părinților din capitală.
Cu o săptămână înainte de olimpiadă, Rulo află de această schimbare și este revoltat.
Deși este supărat, Rulo nu este descurajat. El alege să compună o scrisoare organizatorilor în care să le explice cum ar trebui să fie organizată olimpiada. Astfel, Rulo le scrie că Olimpiada trebuie să fie organizată pe baza unor reguli generale și drepte, și nu în urma deciziilor arbitrare ale unor persoane. Olimpiada trebuie să aibă un regulament just și general, și trebuie să susțină interesul general și nu pe al unui grup. Rezultatele trebuie să fie date de respectarea acestui regulament și nu de dorințele unor oameni. Doar așa Olimpiada se poate desfășura normal și performanța poate fi încurajată.

Deznodământul:
Mișcați de scrisoarea lui Rulo, organizatorii se hotărăsc să revină asupra regulamentului și să treacă peste acțiunile de intimidare ale familiilor din capitală. În final, Olimpiada se desfășoară corect, iar Rulo primește ocazia de a concura cu ceilalți copii.

3 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPlCVHXanRD6Vw

Întrebări pentru elevi:

Sunteți de acord cu abordarea lui Rulo?
Ce s-ar fi întâmplat dacă Rulo nu ar fi scris scrisoarea?
Cine ar fi câștigat concursul dacă regulamentul olimpiadei nu ar fi fost clar și just pentru toți participanții?
Cum credeți că ar trebui să fie făcute regulile pentru ca ele să fie drepte?
Ce putem să facem atunci când regulile nu sunt transparente sau nu sunt respectate?

Sugestii pentru organizarea lecției

Le puteți da elevilor rolurile din scenariu – Rulo, trei elevi în comitetul de organizare al olimpiadei care să compună un regulament, un grup de părinți ai căror elevi participă la olimpiadă și intervin pentru a schimba regulile în favoarea copiilor lor. Puteți începe o dezbatere împreună cu grupul de lucru și restul elevilor din clasă.

Exerciții – teme pentru acasă

1. Ați fost în fața unor astfel de situații? Explicați într-**un paragraf de zece** rânduri și veniți cu **două soluții de rezolvare.**
2. Găsiți alte situații din comunitatea voastră sau întâmplări despre care se discută în spațiul public în care reguli clare au fost schimbate. **Povestiți în maximum jumătate de pagină situația și veniți cu două soluții.**
3. La o școală din județul vecin se organizează o competiție pentru a face parte dintr-o trupă de teatru care va participa la mai multe cursuri și vizite de studiu în Bucuresti dar și în străinătate. Locurile sunt limitate.

   Nu aveți decât foarte puține detalii despre competiție și ați vrea să participați. Regulile competiției nu sunt afișate pe internet și nici la școală.
   Scrieți o cerere de maximum o pagină prin care doriți să aflați la timp toate detaliile și regulile competiției. Precizați cui îi este destinată scrisoarea și dați un termen în care să primiți răspunsul.

INDEPENDENȚA JUSTIȚIEI

Explicarea noțiunii:

Asigurarea unei justiții independente este esențială pentru funcționarea unui stat de drept și este unul din criteriile fundamentale pentru la aderarea la Uniunea Europeană.

Constituția României este foarte clară în privința independenței justiției, art.124 - Înfăptuirea justiției – stabilește esența acestui principiu în sistemul judiciar românesc.

„(1) Justiția se înfăptuiește în numele legii."
„(2) Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți."
„(3) Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii."

Cele trei puteri ale statului - legislativă, executivă și judecătorească - trebuie să se afle în echilibru.

În România, Consiliul Superior al Magistraturii, un corp profesional de magistrați, este garantul independenței justiției.

„Independentă magistraturii, enunțată în Constituția României și legile justiției, trebuie garantată de către stat. Este de datoria tuturor guvernelor și a celorlalte instituții de a respecta și supraveghea independentă corpului de magistrați. Puterilor executivă și legislativă le revine obligația de a se abține de la adoptarea oricăror măsuri care ar putea submina independentă magistraților[4]."

Regulile care se aplică judecătorilor și procurorilor din România pentru asigurarea unui sistem judiciar independent sunt explicate în codurile profesionale[5]. Potrivit acestora

(1) Judecătorii și procurorii sunt obligați să apere independența justiției.
(2) Judecătorii și procurorii trebuie să-și exercite funcția cu obiectivitate și imparțialitate, având ca unic temei legea, fără a da curs presiunilor și influențelor de orice natură.

Judecătorii și procurorii nu pot milita pentru aderarea altor persoane la o formațiune politică, nu pot participa la colectarea fondurilor pentru formațiunile politice și nu pot permite folosirea prestigiului sau a imaginii lor în astfel de scopuri.

Comisia Europeană în evaluările sale privind reforma justiției din România arată că independența justiției este esențială pentru funcționarea statului de drept și a sistemului judiciar, astfel încât societatea să poată avea încredere în faptul că sistemul judiciar își îndeplinește misiunea în mod imparțial și profesionist.

4 1 februarie 2017, poziție a plenului CSM **în contextul adoptării de către Guvernul României a anumitor acte normative cu implicații asupra activității sistemului judiciar, într-o manieră ce nu respectă principiile transparenței decizionale, consultării și dezbaterii, disponibil aici**http://old.csm1909.ro/csm/linkuri/01_02_2017__86192_ro.htm

5 24 august 2005, Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, capitolul II - Independența justiției

„Acest lucru este garantat nu numai prin recunoașterea prin lege, ci și prin practica de zi cu zi. Încrederea este periclitată atunci când există interferențe în activitatea sistemului judiciar, dar și în cazul în care sunt ignorate hotărârile judecătorești. În plus, atacurile la adresa instituțiilor judiciare și a unor judecători și procurori pot avea efecte negative asupra independenței și imparțialității sistemului judiciar. Imixtiunea politică în numirile în posturi de rang înalt este considerată un factor de risc esențial în ceea ce privește independența sistemului judiciar.[6]"

Cine împarte justiția pe teren? O poveste despre importanța independenței justiției

Video animația este disponibilă aici[7]

Povestea:
Rulo şi prietenii lui se pregătesc pentru un meci de fotbal care va decide cine merge mai departe în turneul ținuturilor. Meciul, care va avea loc peste doar câteva zile, nu se anunță foarte greu, pentru că echipa lui Rulo este mult mai bună decât cea a adversarilor. Aceștia din urmă sunt conduși de domnul Buturugă, un om de afaceri din ținut care este și antrenor de fotbal.

Intriga:
Domnul Buturugă știe că echipa lui e mai slabă, dar e convins totuși că va câștiga pentru că are un avantaj.

Acţiunea:
În ziua meciului, Rulo intră pe teren plin de încredere. Domnul Buturugă este în tribună neobișnuit de liniștit.
Arbitru este domnul Ascuţit, un om foarte pasionat de fotbal, dar care arbitrează doar ocazional. În timpul săptămânii, el lucrează la o fabrică în care sunt produse mingi de fotbal – fabrica domnului Buturugă.
Începe meciul și se vede limpede că echipa lui Rulo este mai bună. Numai că domnul Ascuţit e decis să ajute echipa domnului Buturugă să câștige. Rulo dă un gol, dar arbitrul îl anulează inventând ca pretext faptul că a fost ofsaid. Meciul merge înainte greu cu multe faulturi fluierate împotriva echipei lui Rulo. La final, echipa lui Buturugă primește un penalty gratuit care decide finalul partidei pe placul acestuia.

Deznodământ
Rulo pierde meciul și șansa de a continua în turneu.

Concluzie explicativă
De ce lucrurile s-au petrecut în felul acesta? Ei bine, domnul Buturugă este patronul arbitrului. Îl poate da afară din fabrică sa oricând. Așa că arbitrul a fost forțat să îi facă pe plac și să-i ajute echipa. Meciul nu a avut un arbitru independent.

6 14 februarie 2017, Raport tehnic care însoțește documentul RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și de verificare, disponibil la https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/swd-2017-25_ro.pdf
7 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPlCVHXanRD6Vw

Întrebări pentru elevi:

Ce s-ar fi întâmplat dacă arbitrul, domnul Ascuţit, nu ar fi avut nicio legătură de afaceri cu domnul Buturugă şi ar fi arbitrat corect meciul, fără să se teamă că îşi poate pierde locul de muncă?
Cine s-ar fi calificat mai departe la turneu?
În ce alte situații din viața noastră, credeți ca este importantă independența celor care decid cine câștigă sau are dreptate între două sau mai multe persoane?
Ce ați face dacă ați fi antrenorul echipei lui Rulo? Cui vă adresați pentru o plângere? Ce vă așteptați să se întâmple?
Ar putea arbitrul Ascuțit să fie imparțial? Ce variante ar fi avut?

Sugestii pentru organizarea lecției

- Le puteți da elevilor rolurile din scenariu – puteți forma două grupe echipa lui Rulo și echipa lui Buturugă, păstrați un rol pentru domnul Buturugă, pentru Rulo și pentru arbitrul Ascuțit.
- Puteți începe o dezbatere între cele două echipe și puteți căuta soluții pentru a vă asigura ca un arbitru independent va asigura echilibrul meciului.
- Invitați un judecător sau un procuror de la judecătoria locală sau chiar de la Tribunalul din județul dvs. Invitați-l să le vorbească elevilor dvs despre independența justiției.

Exerciții – teme pentru acasă

1. Ați fost în fața unor astfel de situații? Spuneți povestea într-**un paragraf de zece rânduri** și veniți cu **două soluții de rezolvare.**
2. Găsiți alte situații din comunitatea voastră sau întâmplări despre care se discută în spațiul public în care, din cauza lipsei de independență a autorităților nu se poate face dreptate. **Povestiți în maximum jumătate de pagină situația și veniți cu o soluție pentru o rezolvare imparțială.**
3. Cel mai bun prieten al vostru se înscrie la un concurs deschis pentru toți elevii din județ. Aflați că și copii a doi dintre membri juriului se înscriu și ei în competiție. Știți că prietenul vostru e foarte bine pregătit, dar vă e teamă că ar putea să nu fie printre câștigători. **Concepeți o scrisoare, adresată președintelui juriului și organizatorilor prin care cereți o jurizare transparentă și imparțială**.

EGALITATE IN FAȚA LEGII

Explicarea noțiunii:

Egalitatea în drepturi este explicată de legea fundamentală, Constituția României la art.16[8]

„(1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări."

„(2) Nimeni nu este mai presus de lege."

„(3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități."

„(4) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale."

Legea trebuie să fie aceiași pentru toți!

Video animația este disponibilă aici[9]

Povestea:

Rulo este prieten cu băiatul șefului Ținutului Distracției. Învață împreună, merg la școală împreună, se joacă împreună.

Intriga:

În Ținutul Distracției, ca în orice alte ținuturi, nu ai voie să traversezi strada atunci când semaforul arată culoarea roșu. Numai că acest „nu ai voie" e doar pentru unii. Agenții de circulație care au grijă ca nimeni să nu treacă pe roșu îl cunosc bine pe băiatul domnului Bolovan.

Acțiunea:

Într-o zi, Rulo și băiatul domnului Bolovan se întorc de la școală. Discută aprins despre ora de istorie și se grăbesc. Deși văd că semaforul este roșu atunci când vor să treacă strada, se uită în stânga, se uită în dreapta, nu vine nicio mașină. Așa că traversează repede. Numai că agentul de circulație îi observă.

Deznodământul:

După ce le explică amândurora pericolul în care s-au aflat, agentul îi dă amendă lui Rulo, însă nu

8 Constituția României, TITLUL II, Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale, disponibilă http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339&par1=2&prn=1

9 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPlCVHXanRD6Vw

și băiatului domnului Bolovan. Cei doi pleacă acum spre casă. Sunt speriați căci știu că s-au pus în pericol traversând strada pe roșu și înțeleg că amândoi ar fi trebuit să fie pedepsiți.

Concluzie explicativă:

De ce doar Rulo a primit amendă? Ei bine... Agentul îl știa pe băiatul domnului Bolovan și de frica șefului ținutului nu l-a amendat pentru că a trecut pe roșu. Legea nu a fost aplicată în mod egal.

Intrebări pentru elevi:

Ce s-ar fi întâmplat dacă agentul de circulație ar fi aplicat legea în mod corect?
Ar fi trebuit să-i amendeze pe amândoi?
Ce ar trebui să facă Rulo în această situație?
Ce ar trebui să i se întâmple polițistului pentru decizia lui?
În ce alte situații mai poate face polițistul la fel?

Sugestii pentru organizarea lecției

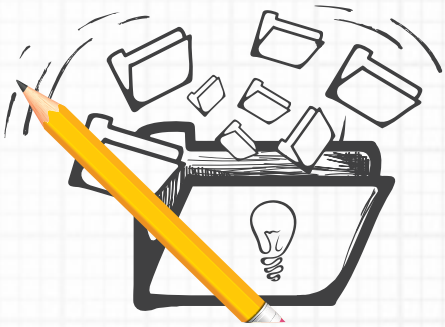

- Le puteți da elevilor rolurile din scenariu – un polițist, doi pietoni din comunitate, vecinii – martori care au văzut totul. Puteți adăuga și un șef de post sau alte roluri pe care le considerați necesare. Încurajați dezbaterea și argumentele între elevi.
- Invitați un polițist sau chiar un agent de circulație de la poliția locală și vizionați împreună cu el filmul. Reprezentații Poliției vor putea să le explice elevilor ce este de făcut dacă se vor afla în fața unor asemenea situații: de la contestație, până la reclamație, sancțiuni sau chiar apelul la justiție.

Exerciții – teme pentru acasă

1. Ați fost în fața unor astfel de situații? Cunoașteți astfel de situații? Spuneți povestea într-**un paragraf de zece rânduri** și veniți cu **două soluții de rezolvare.**

2. Alegeți variantele de răspuns pe care le considerați corecte la următoarele întrebări. Doar una variante este corectă.

2.1. Sunt fetele egale cu băieții în fața legii

a) Nu
b) Da
c) Depinde de vârstă

2.2. Sunt elevii egali cu profesorii în fața legii?

a) Da
b) Nu
c) Profesorii au mai multe drepturi

2.3. Sunt profesorii din școală egali în fața legii cu directorul școlii

a) Directorul are mai multe drepturi
b) Profesorii au mai multe obligații
c) Da, sunt egali în fața legii
d) Nu sunt egali în fața legii

2.4. Sunt părinții voștri egali în fața legii cu un ministru sau cu Președintele României României?

a) Nu, părinții mei nu au funcții în stat
b) Da, toți sunt egali în fața legii
c) Președintele României are cele mai multe drepturi

LIBERTATEA DE EXPRIMARE

Explicarea noțiunii

Libertatea de exprimare face parte dintre drepturile și libertățile fundamentale ale omului și este prevăzută în Declarația Universală a Drepturilor Omului.
În România, libertatea de exprimare este reglementată de Constituție.
Art. 30 – Libertatea de exprimare

(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.
(2) Cenzura de orice fel este interzisă.
(3) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.
(4) Nici o publicație nu poate fi suprimată.
(5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.
(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

(8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege.

O poveste despre libertatea de exprimare - Care este cel mai grozav joc digital?

Video animația este disponibilă aici[10]

Povestea:

Copiii din Ținutul Distracției vor ca duminica următoare să se adune în parc și să decidă, în urma unei dezbateri, care joc de pe telefonul mobil este mai interesant și mai captivant. Se fac două echipe. Rulo face parte din echipa Veselilor care susține un joc de matematică, iar ceilalți se numesc Jucăușii și susțin un joc de curse.

Intriga:

În echipa Jucăuşilor se află Vandal, un roboțel mai mare de 14 ani care este foarte răutăcios cu toți colegii lui. El vrea ca jocul lui să iasă câștigător.

Acțiunea:

Duminică, în ziua dezbaterii, toți copiii sunt prezenți în parc. Vandal știe care joc trebuie să iasă câștigător. După ce echipa sa își prezintă punctul de vedere, el îi amenință pe cei din echipa Veselilor să tacă din gură și să fie de acord cu jocul preferat de el. Rulo vrea să vorbească și să își spună părerea dar, la o privire ascuțită din partea lui Vandal, pare că dă înapoi. Însă comportamentul lui Vandal nu îi poate face pe Veseli să tacă din gură.
Încurajat de colegii lui, Rulo îl înfruntă pe Vandal și le explică tuturor copiilor care sunt argumentele în favoarea jocului de matematică. La auzul discursului lui Rulo, colegii lui Vandal din echipa Jucăușilor își schimbă preferința. Argumentele în favoarea jocului lor erau pur și simplu mai slabe.

Deznodământul:

Copiii votează jocul cel mai interesant, iar Veselii câștigă. Deși Vandal a vrut să-l oprească pe Rulo să-și spună părerea, nu a putut să intimideze pe toată lumea. Stând împreună și expunând-și argumentele Rulo și prietenii săi au putut iniția o dezbatere corectă în care toate părerile sunt ascultate.

Concluzie explicativă:

10 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPlCVHXanRD6Vw

În final, toți copiii Vandal și-au folosit libertatea de a gândi și de a se exprima, iar rezultatul votului a fost acceptat de către toată lumea. Nici chiar Vandal nu a putut contesta argumentele lui Rulo.

Întrebări pentru elevi:

Cum credeți că ar trebui să se desfășoare o dezbatere?
Nu este normal ca toți participanții să-și exprime argumentele?
Dacă nu sunteți de acord cu părerea celorlalți – cum procedați?
Dacă toată lumea vă contrazice – cum procedați?
Sunteți șeful clasei și aveți de luat o decizie, vă dați seama că nu toți sunt de acord. Îi ascultați doar pe cei care sunt de partea dvs?
De ce este important să ascultăm atât argumentele pro cât și pe cele contra opiniei noastre?
Cum credeți că se poate ajunge la consens?

Sugestii pentru organizarea lecției

- Le puteți da elevilor rolurile din scenariu – îi puteți împărți în două echipe – cea a Veselilor din care face parte și Rulo și echipa Jucăușilor din care face parte Vandal. Puteți adăuga alte roluri pe care le considerați necesare. Încurajați dezbaterea și argumentele între elevi.
- Invitați un jurnalist, un avocat sau un scriitor din comunitatea locală și vizionați împreună cu el filmul. Invitații le pot povesti elevilor cât de importantă este libertatea de conștiință și libertatea de exprimare într-o societate modernă.

Exerciții – teme pentru acasă

- Ați fost în fața unor astfel de situații precum cea descrisă în scenariu sau vizionată în film? Cunoașteți astfel de situații? Spuneți povestea într-**un paragraf de zece rânduri** și veniți cu **două soluții de rezolvare.**
- Alegeți variantele de răspuns pe care le considerați corecte la următoarele întrebări. Doar una din variante este corectă.

1. Libertatea de exprimare este garantată pentru:
   a) exprimarea verbală a oricăror opinii
   b) exprimarea în scris a gândurilor, opiniilor și credințelor
   c) exprimarea de orice fel – scris, vorbit, prin imagini sau sunete – a gândurilor, opiniilor și credințelor

2. Pot fi închise ziarele, radiourile sau televiziunile care îi critică pe politicieni?
   a) doar cu aprobarea Parlamentului
   b) doar cu aprobarea Președintelui
   c) Cenzura de orice fel este interzisă în România. Nicio publicație nu poate fi suprimată

3. Există riscul ca un cetățean român să fie condamnat la închisoare pentru opiniile sale?

   a) libertatea de exprimare este garantată de Constituție, nicio altă lege sau altă măsură nu poate îngrădi acest drept fundamental
   b) dacă prin opiniile exprimate afectează reputația unui parlamentar
   c) da, poate fi condamnat.

ADMINISTRARE CORECTĂ ȘI EFICIENTĂ

Explicarea noțiunii:

Stați aproape de unul din cele mai mari orașe ale României dar vă ia mai mult de două ore ca să parcurgeți o distanță de 60-70 de kilometri pe drumuri fie foarte proaste, fie foarte aglomerate. Aveți de așteptat multe ore sau sunteți plimbați în câte trei-patru locuri pentru a obține un document oficial de la administrația locală, fisc, poliție. Nu aveți drumuri asfaltate, rețea de apă, canalizare. Acestea sunt doar câteva exemple de proastă administrare și calitate redusă a serviciilor publice.

Dacă acestor neajunsuri li se adaugă și corupția, folosirea clientelară a fondurilor publice, cheltuirea bugetului comunității pe lucrări inutile sau de proastă calitate ce nu răspund nevoilor cetățenilor – avem de a face nu doar cu o administrare incorectă dar și cu una complet ineficientă.

În ultimii 20 de ani au existat numeroase încercări de reformă a administrației publice locale de la primării, agenții fiscale, poliție, servicii sociale. Progresele continuă să fie limitate așa cum arată atât evaluările Comisiei Europene, cât și cele ale Băncii Mondiale. Situația este mult mai dramatică în mediul rural.

Totuși, atunci când cetățenii se implică, iau atitudine și pun presiune pe administrațiile locale lucrurile se schimbă. Povestea următoare este despre o astfel de situație dar și despre ce instrumente avem noi, ca cetățeni, la îndemână, pentru a determina această schimbare.

Cum trebuie administrat Ținutul?

Video animația este disponibilă aici[11]

Povestea:

Rulo a aflat că săptămâna aceasta este ultima difuzare în format 3D a unui film cu super eroi. Toți prietenii lui au fost și i-au spus că trebuie să-l vadă pe ecran mare la cinema 3D, ca să surprindă toate efectele speciale. Singura dată de difuzare care a mai rămas este vineri seara.

Intriga:

Părinții lui Rulo i-au promis că îl duc la film. Înainte însă, trebuie să treacă pe la biroul Ținutului să plătească o taxă. Biroul este deschis doar vineri după-masă.

Acțiunea:

Ziua cu pricina a sosit. Rulo este foarte vesel că va merge la film. Se urcă toți în mașină și pornesc la drum. Când mai aveau puțin până la biroul ținutului, mașina intră cu roata din față într-o groapă. Au pană. Tatăl lui Rulo schimbă roata mașinii.
Mai merg puțin și intră iar cu o roata într-o groapă. Nu mai fac pană, dar durează până pleacă din nou la drum.
Ajung la biroul Ținutului unde trebuie să plătească o taxă. Acolo o coadă uriașă. Stau mai multe ore. După ce plătesc taxa, pleacă spre cinematograf. Numai că filmul e pe sfârșite.

Deznodământ:

Rulo nu mai apucă să vadă filmul mult așteptat.

Concluzie explicativă:

Se pare că cei care se ocupă de administrarea Ținutului nu au făcut o treabă foarte bună. Drumurile sunt stricate, iar sistemul de plată pentru taxe este foarte dificil, biroul este deschis doar vinerea, dupa-masa, și toată lumea trebuie să stea la cozi foarte mari.

11 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPICVHXanRD6Vw

Întrebări pentru elevi:

Locuitorii Ținutului Distracției au dreptul la o administrație eficientă și corectă. Dacă drumurile ar fi fost bune și cozile la birou scurte, credeți că Rulo ar fi văzut filmul la cinematograf?
Ce credeți că ar mai putea fi îmbunătățit în Ținut?
Dacă drumurile sunt proaste credeți că aveți ceva de spus ca cetățeni ai comunității?
Dați exemple de lucrări inutile care s-au făcut în localitatea dvs.
Faceți un top 5 al nevoilor publice ale comunității în care locuiți și care pot fi rezolvate de administrația locală.
Faceți un top 5 al nevoilor școlii în care învățați și găsiți soluții pentru a încerca să determinați administrația locală sau pe cea județeană să le rezolve.

Sugestii pentru organizarea lecției

- Știați că puteți cere în baza **Legii 544 privind liberul acces la informații de interes public, ca simpli cetățeni, informații privind cheltuirea banului public**? Puteți concepe împreună cu elevii o astfel de solicitare la care autoritățile publice de orice fel au obligația să vă răspundă în termen de 30 de zile. Puteți cere informații legate de bugetul localității, banii care se cheltuie cu iluminatul public, cu salariile, cu lucrări publice de orice fel, inclusiv cele legate de școala dvs.
- Invitați la o oră de curs consilieri locali, viceprimarul sau primarul localității și rugați-l să vă povestească cum administrează bugetul primăriei. Îi puteți cere să vină cu câteva exemple concrete pe care să le explice elevilor iar apoi să răspundă întrebărilor acestora.

Exerciții pentru elevi

Alegeți un exemplu de proastă administrare din comunitatea voastră. Ce vă lipsește lângă sau legat de școală –un teren de joacă, semnalizare rutieră corespunzătoare, utilități, dotări ale clădirii sau altele. **Descrieți într-un paragraf de zece rânduri. Concepeți o scrisoarea adresată Primăriei de localitate și cereți rezolvarea problemei.**

Lângă școala voastră nu este nicio trecere de pietoni sau este una dar mașinile nu opresc sau nu încetinesc ori de câte ori sunt elevi care trebuie să traverseze. Gândiți-vă cum s-ar putea rezolva această problemă. **Scrieți o reclamație pe care o puteți adresa fie școlii, fie primăriei, fie poliției locale, fie poliției rutiere de la Inspectoratul Județean de Poliție.**

ABUZUL DE PUTERE

Explicarea noțiunii

În dreptul românesc, abuzul de putere se regăsește în legea penală cu referire la infracțiunile de serviciu sau cele legate de funcția publică.

în trecut, **Codul penal românesc incrimina abuzul de putere, abuzul de autoritate și chiar excesul de putere. Ulterior, în dreptul modern, legea penală a definit abuzul de putere ca abuz în serviciu care poate fi împotriva persoanelor, contra intereselor publice sau abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi.**

Actualul cod penal[12], aflat într-un controversat proces de amendare, reglementează abuzul definit astfel:

„Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 9 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA."

Legea penală românească mai definește câteva infracțiuni care derivă din abuzul de putere, în special legate de infracțiunile de serviciu precum purtarea abuzivă, neglijența în serviciu sau folosirea abuzivă a funcției în scop sexual.

Rulo se luptă cu abuzul de putere

Video animația este disponibilă AICI[13]

Povestea:

Domnul Bolovan, șeful Ținutului, decide organizarea unui turneu de tenis pentru copii. Rulo iubește tenisul așa că decide să participe. Pentru a putea însă să meargă la turneu trebuie mai întâi să treacă de calificări, acolo unde se va confrunta cu nimeni altul decât băiatul domnului Bolovan.

Intriga:

La aflarea adversarului băiatului său, domnul Bolovan se sperie. El știe că băiatul lui nu are nicio șansă cu Rulo, dar are nevoie să se califice la turneu cu orice preț. Nu se poate ca tocmai băiatul lui să nu participe. Așa că se gândește la un plan.

Acțiunea:

12 Art. 297 Noul Cod Penal Abuzul în serviciu Infracţiuni de serviciu, disponibil la https://legeaz.net/noul-cod-penal/art-297

13 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPlCVHXanRD6Vw

Chiar în ziua meciului, cu puțin timp înainte de început, domnul Bolovan este văzut împreună cu arbitrul de scaun.
Începe meciul. Arena este plină. Toată lumea are emoții, mai puțin domnul Bolovan.
Primul set este câștigat cu ușurință de Rulo. E clar că el este jucătorul mai bun. Începe pauza și se pare că va fi până la urmă o partidă ușoară.
Domnul Bolovan este furios. Coboară din tribună și îl cheamă pe arbitru la vestiar. Se aud urlete de acolo, dar nimeni nu înțelege ce vorbesc.
Meciul se reia. Doar că acum arbitrul fluiera foarte mult împotriva lui Rulo. Deși publicul devine nemulțumit de arbitraj, meciul continuă și devine din ce în ce mai strâns.

Deznodământul:

După două seturi jucate cu arbitrul împotriva lui, Rulo pierde meciul și calificarea la turneu.

Concluzie explicativă:

Ce s-a întâmplat? Cum de partida s-a transformat în felul acesta? Realitatea este că domnul Bolovan s-a folosit de poziția sa de șef al ținutului pentru a-l intimida pe arbitru să-l ajute pe băiatul său. Nu a ținut cont de reguli și corectitudine și a abuzat de puterea sa.

Întrebări pentru elevi

Ce s-ar fi întâmplat dacă domnul Bolovan nu ar fi abuzat de puterea sa?
Credeți că domnul Bolovan ar putea să se folosească de poziția sa de șef al ținutului și în alte situații?
Credeți că puteți schimba ceva dacă cineva abuzează de puterea sa?

Sugestii pentru organizarea lecției

- Le puteți da elevilor rolurile din povestea Ținutului. Puteți adăuga alte roluri pe care le considerați necesare. Încurajați dezbaterea și argumentele între elevi.
- Invitați un avocat sau un magistrat care să le vorbească elevilor despre abuzul de putere la nivel local, cum se poate manifesta și ce fel de măsuri pot fi luate.

Exerciții sau teme pentru acasă

Aflați de la frații voștri mai mici că un coleg al lor, fiul directorului școlii, nu îi lasă niciodată să joace fotbal pe terenul din curtea școlii. Acolo au voie să joace doar prietenii fiului directorului și ori de câte ori încercați să aflați când este terenul liber sunteți luați peste picior. Găsiți și propuneți o rezolvare la această problemă adresându-vă conducerii școlii sau altor profesori.

CORUPȚIE

Explicarea noțiunii

Corupția este un fenomen periculos pentru orice societate, o amenințare pentru statul de drept și una din principalele cauze care duce la decalaje economice, lipsa de încredere, lipsă de performanță, servicii publice de proastă calitate, sărăcie.
România a avut una din cele mai vulnerabile la corupție societății și economii din Uniunea Europeană motiv pentru care atunci când a devenit membru al comunității europene a avut nevoie de o monitorizare suplimentară a Comisiei Europene pe capitolul justiție și lupta anticorupție.
Iată ce notează, după 10 ani de la aderarea la UE, evaluările Bruxelles-ului:

- „Corupția este o problemă adânc înrădăcinată la nivelul societății, cu consecințe atât pentru guvernanță, cât și pentru economie. Aceasta este larg recunoscută ca o problemă majoră în România, așa cum se arată periodic în sondajele de opinie[14]"
- „Corupția la nivel mediu și mic este larg percepută ca o problemă în România, fapt care are consecințe asupra dezvoltării economice și sociale a României. Achizițiile publice reprezintă, de exemplu, un domeniu în care corupției blochează efectul investițiilor[15]."
- „Corupția din sistemul românesc de sănătate este una din cele mai grave problem cu care se confruntă mulți cetățeni români. Cum se fraudează sistemul? Prin achiziții publice trucate, rin decontări fictive sau false din sistemul asigurărilor de sănătate – cazurile rețetelor de medicamentele compensate foarte scumpe ce au fost prescrise pe numele unor persoane decedate - mită pentru eliberarea certificatelor medicale. La toate aceste practici din spitalele și sistemul medical public românesc se adaugă și plățile informale către medici."
- „Nivelul corupției din asistența medicală are un impact direct asupra calității serviciilor publice de sănătate și afectează în mod direct accesul la asistență medicală în România și, în unele cazuri, această situație a dus la decesul pacienților[16]."

14 27 ianuarie 2017, Bruxelles, RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare, disponibil la https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/com-2017-44_ro_1.pdf
15 Idem 1
16 14 februarie 2017, Raport tehnic care însoțește documentul RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și de verificare, disponibil la https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/swd-2017-25_ro.pdf

Cum definește legea infracțiunile de corupție

Art. 289 - Luarea de mită[17]

(1) Fapta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârşit fapta.

Art. 290 - Darea de mită[18]

(1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, în condițiile arătate în art. 289, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Art. 291 - Traficul de influență[19]

(1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârşită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public şi care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Art. 292 - Cumpărarea de influență[20]

(1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, pentru sine sau pentru altul, direct ori indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.
(2) Făptuitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

Urmează o poveste despre cum poate afecta corupția viața cetățenilor de zi cu zi.

17 Noul Cod Penal actualizat prin Legea 187/2012 - pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal din 24 octombrie 2012, Monitorul Oficial 757/2012; disponibil la https://legeaz.net/noul-cod-penal/art-289
18 Idem 1 Detalii: https://legeaz.net/noul-cod-penal/art-290
19 Idem 1 Detalii: https://legeaz.net/noul-cod-penal/art-291
20 Idem 1 Detalii: https://legeaz.net/noul-cod-penal/art-292

De ce Ținutul Distracției nu are un teren de joacă echipat?

Video animația este disponibilă aici[21]

Povestea

Rulo și prietenii săi și-ar dori să aibă acces la un complex sportiv de antrenament, cum există în alte părți, în care să aibă teren de fotbal și teren de tenis, dar Ținutul lor nu are încă un astfel de spațiu. Anul acesta însă șeful ținutului, domnul Bolovan, a strâns bani de la comunitate pentru a construi primul complex sportiv al Ținutului Distracției.

Intriga

Din păcate pentru Rulo și prietenii săi, domnul Bolovan are alte planuri. El vrea să obțină ceva pentru el și nu este interesat de copii și de comunitate.

Acțiunea

Domnul Bolovan știe că există două familii care construiesc terenuri de sport – Familia Verde și Familia Albastră. Planul lui este ca în loc să le ceară să prezinte o propunere cu cele mai bine dotate terenuri de sport, să aleagă pentru construcție familia care îi va oferi și lui o parte din bani. Zis și făcut. Familia Albastră este prima care îi acceptă propunerea și câștigă astfel contractul pentru construcție. Doar că acum... Familia Albastră trebuie să-l plătească pe domnul Bolovan și nu mai are la fel de mulți bani pentru teren. În final, un complex este construit, dar este mult mai mic, iar terenul de fotbal si cel de tenis sunt pline de gropi. Bolovan însă și-a primit banii și este mulțumit.

Deznodământul

Din păcate, nici anul acesta, Rulo și prietenii săi nu se vor putea bucura de un complex de antrenament ca în celelalte regiuni. Vor continua să joace fotbal sau tenis în curtea școli.

Concluzie explicativă

Și asta pentru că domnul Bolovan a avut un comportament corupt. În loc să folosească banii de la comunitate pentru a construi cel mai bun complex sportiv, el a folosit situația pentru a obține un beneficiu personal.

21 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPlCVHXanRD6Vw

Întrebări pentru elevi

Oare ce s-ar fi întâmplat dacă domnul Bolovan ar fi cerut oferte din partea celor două familii și ar fi ales-o pe cea mai bună, fără să ceară ceva pentru el?
Există și alte situații în care comportamentul corupt poate avea un efect negativ?
Ce cazuri de corupție recente cunoașteți?

Sugestii pentru organizarea lecției

- Le puteți da elevilor roluri – îi puteți împărți în două echipe reprezentând firme sau familii care au afaceri și care licitează pentru o lucrare publică foarte necesară în orașul sau comuna dvs. Cele două echipe vor face propunerea de ofertă separat și o vor prezenta public. Puteți adăuga alte roluri pe care le considerați necesare. Încurajați dezbaterea și argumentele între elevi.
- Invitați un jurnalist, un avocat sau un magistrat care să le vorbească elevilor despre corupție și anchetarea faptelor de corupție. Vă poate descrie etapele unei anchete, administrarea de probe dar le poate răspunde elevilor la întrebări legate de prevenirea acestui fenomen.

Exerciții sau teme pentru acasă

1. Este faptă de corupție acțiunea unui funcționar public care acceptă o mită de 50.000 de euro de la o firmă de construcții pentru o lucrare publică în Ținutul Veseliei și cere acelei firme ca de acei bani să le construiască copiilor lui o casă de vacanță?

   a) Nu este pentru că nu a luat el mita.
   b) Este faptă de corupție – luare de mită.
   c) Dacă copii reușesc să vândă casa, au scăpat.

2. Ce ați alege atunci când un funcționar public, un polițist sau angajatul unui spital ne cere o atenție sau bani pentru a rezolva o solicitare?

   a) Îi dăm bani și o atenție ca să rezolvăm mai repede.
   b) Îi atragem atenția că ceea ce face nu este legal și acceptăm să îi dăm ceva, o sumă

foarte mica ca să nu rămânem cu problema nerezolvată.

c) Facem un denunț și îl reclamăm pe acel funcționar/polițist/angajat din spital pentru ca astfel de comportamente să nu mai existe în instituțiile publice.

3. Sunteți primarul orașului/comunei voastre, ales cu 80 la sută din voturi. Toată lumea vă iubește. Fratele dvs are o firmă de exploatarea lemnului și a început să aibă probleme cu controalele de la garda de mediu. Amenzile sunt foarte mari, iar fratele dvs tocmai are câteva contracte importante pentru livrat lemn. Vă scoate la un prânz și vă roagă să faceți cumva și să-l ajutați astfel încât astfel de controale să îl ocolească. Ce variantă ați alege?

   a) Este fratele meu, e normal să îl ajut. Îl sun pe prefectul județului care îmi e prieten de o viață și îi spun să intervină la șeful de la garda de mediu să îl lase pe fratele meu în pace.
   b) Îl sun direct pe șeful gărzii de mediu, îl chem la noi în comună, aranjez o masă frumoasă , în pregătesc o atenție pentru acasă și îl rog să îl lase pe fratele meu în pace.
   c) Îi spun fratelui meu că orice telefon aș da ar fi trafic la influență și risc să intru la pușcărie și îl rog să nu se supere pe mine și să încerce să își rezolve problema singur

STATUL CAPTURAT

Atunci când corupția este generalizată sau atunci când doar un număr limitat de persoane – cu influență, cu afaceri, cu legături politice – reușesc să folosească resursele statului sau atunci când aceștia schimbă regulile și legile pentru a câștiga și mai mult avem de a face cu un fenomen mult mai periculos: captura statului. Forme ale acesteia vom putea regăsi la nivel central dar și la nivel regional sau chiar local.

Fondul Monetar Internațional de pildă face referite la fenomenul de stat capturat ca la o formă de mare corupție, extrem de periculoasă[22].

„În economiile în tranziție, corupția a dobândit o nouă imagine - cea a așa-numiților oligarhi care manipulează politicile publice și chiar ajustează regulile jocului în avantajul lor propriu, foarte consistent. Ne referim la acest comportament ca la captura de stat. […] Definim capturarea statului ca fiind eforturile firmelor de a modela legile, politicile și reglementările statului în avantajul propriu, oferind câștiguri private ilicite funcționarilor publici”[23].

Două exemple și două povești care ilustrează, pe înțelesul elevilor, cum se manifestă aceasta fenomen de stat capturat sunt prezentate în continuare.

22 Joel Hellman and Daniel Kaufmann, Confronting the Challenge of State Capture in Transition Economies, Septembrie 2001, https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/09/hellman.htm

23 Idem 14

Ținutul Distracției angajează!

Video animația este disponibilă aici[24]

Povestea:

Ținutul Distracției se pregătește pentru o sesiune foarte mare de angajări. De mulți ani, nimeni nu a mai fost angajat și anul acesta sunt multe poziții libere. Părinții lui Rulo ar vrea să aplice și ei pentru două posturi la biroul Ținutului.

Intriga:

Din păcate Bolovan, șeful Ținutului, și rudele sale au alte planuri. Ei nu au de gând să permită angajarea altor oameni în afara celor din familia lor și din grupul lor de prieteni.

Acțiunea:

Ce fac ei? Bolovan introduce condiții foarte speciale pentru toți cei care vor să aplice - trebuie să aducă în dosar scrisori de recomandare de la biroul ținutului controlat tot de el.
Bineînțeles, prietenii și rudele lui Bologan obțin scrisorile, dar părinții lui Rulo nu.

Deznodământ:

În final, dosarele lor sunt respinse și toate posturile sunt ocupate de rudele și prietenii familiei Bolovan.

Concluzie explicativă:

Domnul Bolovan a măsluit concursul. A stabilit condiții de înscriere în favoarea prietenilor săi și a rudelor sale, iar rezultatul este că sistemul de angajări în ținut a fost capturat.

Întrebări pentru elevi:

Cine a pus stăpânire pe Ținutul Distracției?
Este corect ceea ce s-a întâmplat?
Cum credeți că ar trebui organizate concursurile pentru posturi sau contracte în Ținut?
În favoarea unui grup de oameni sau în interesul publicului?
Enumerați cinci consecințe ale unei astfel de situații – toți angajații secției de poliție din localitatea dvs sunt membri ai aceleiași familii?

24 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPICVHXanRD6Vw

Olimpiada lui Bolovan!

Video animația este disponibilă aici[25]

Povestea:

A trecut ceva timp de când Rulo i-a inspirat pe organizatorii olimpiadei de istorie să pună în aplicare un regulament corect și echitabil. Olimpiada de anul acesta se aproprie repede și au apărut vești că Ținutul ar urma să angajeze profesori renumiți din toată lumea să facă meditații cu toți participanții. Se pare că anul acesta se pune accentul pe pregătire și încurajarea performanței. Rulo este fericit.

Intriga:

Însă nu totul este ceea ce pare. Inițiatorul legii care va acorda copiilor dreptul la pregătire cu acești profesori extraordinari este domnul Bolovan, iar planul lui este cu totul altul. Anul acesta toți prietenii lui din capitală i s-au plâns că materia la istorie e prea grea și copiii lor au nevoie de ajutor suplimentar. Și el de fapt are aceeași problemă cu băiatul său.

Acțiunea:

Așa că s-a hotărât să folosească banii ținutului pentru copilul său și copiii prietenilor săi. Cum toți stau în capitală, legea pe care a promulgat-o spune că numai copiii din Trambulina pot beneficia de meditații, căci doar aici este aeroport – necesar pentru transportul profesorilor.
Cu legea asta, Bolovan este foarte aproape să-și mulțumească prietenii și să le ajute copii să ia note bune la istorie, în vreme ce ceilalți copii ar putea rămâne fără oportunitatea de a-i întâlni pe profesori.
Rulo însă nu este de acord. Amintindu-și de succesul pe care l-a avut scriindu-le organizatorilor olimpiadei, se hotărăște să scrie din nou – de această dată către toate televiziunile din ținut.
El explică în mesajul său că resursele ținutului nu pot fi folosite pentru a favoriza un grup de persoane. Legea ar trebui să spună că toți copiii care participă la olimpiadă pot beneficia de oportunitatea de a se pregăti cu profesorii renumiți și nu doar cei care stau în capitală. În plus, spune Rulo, ideea că doar în capitală există aeroport este doar un pretext. Profesorii pot fi transportați cu trenul oriunde copiii ar avea nevoie de ei.

Concluzie explicativă:

După difuzarea mesajului lui Rulo pe toate televiziunile, planul lui Bolovan este dejucat. Uitându-se la notele celor din capitală, cei din ținut înțeleg intenția lui Bolovan. Rușinat el schimbă legea astfel încât toți copiii să aibă oportunitatea de a învăța cu profesori renumiți. Cei din capitală vor

25 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPICVHXanRD6Vw

trebui să aștepte ca toți ceilalți pentru ocazia de a învăța cu acești dascăli si vor trebuie să tragă tare ca să aibă note mai bune.

Întrebări pentru elevi

E corect ceea ce a încercat să facă domnul Bolovan?
Cum credeți că trebuie luate deciziile pentru folosirea resurselor ținutului – în favoarea tuturor sau în favoarea unui grup?
Ce alte variante avea Rulo la dispoziție pentru a-și face dreptate?
Ce alte situații similare vă puteți imagina?

Sugestii pentru organizarea lecției

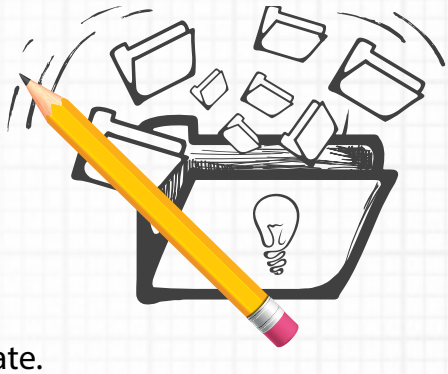

- Le puteți da elevilor rolurile din poveștile de mai sus. Puteți adăuga alte roluri pe care le considerați necesare. Încurajați dezbaterea și argumentele între elevi.
- Invitați un avocat sau un magistrat care să le vorbească elevilor despre fenomenul de captură a statului la nivel local, cum se poate manifesta și ce fel de măsuri pot fi luate.

Exerciții – temă pentru acasă

1. Descrieți o situație – reală sau imaginară – în care un un om de afaceri cu mare putere și influență care vrea să obțină monopol pe o exploatație de marmură reușește să schimbe o decizie locală astfel încât doar el să poată face lucrări timp de 50 de ani. Explicați în cinci pași cum ar putea face acest lucru.

2. Ajungeți primarul localității în care locuiți. Aveți o familie mare, ați muncit mult, fiecare din frații dvs are câte o afacere și câte o casă frumoasă și mult teren lângă pădure. De la Ministerul Transporturilor primiți o scrisoare – o viitoarea autostradă va trece pe lângă localitatea dvs. Cum procedați?
   a) Conving imediat consiliul local să dăm o hotărâre astfel încât autostrada să treacă pe lângă pădure pe unde avem noi teren ca să luăm despăgubiri.
   b) Cer traseul autostrăzii și pregătesc împreună cu consilierii locali planurile locale pentru a găsi cât mai repede soluții. O autostradă pe lângă localitatea noastră e o oportunitate extraordinară.
   c) Este o bătaie prea mare de cap și mie nu îmi iese nimic.

IMPLICARE

Explicarea noțiunii:

Implicarea cetățenilor poate lua multe forme fie că vorbim despre implicarea lor în apărarea unui caz, în denunțarea unei situații, în obținerea rezolvării unei probleme. Cetățeni implicați sunt are participă la vot, dacă au o nemulțumire iau atitudine, participă la proteste, urmăresc și se implică în viața comunității.

Implicarea nu este o obligație, dar este o acțiune prin care, cel puțin în ultimii ani, mai multe lucruri punctuale și foarte importante s-au schimbat în România. Protestele din Bucuresti și din marile orașe în februarie 2017 de exemplu au reușit să blocheze Guvernul României care se pregătea să dea peste noapte o ordonanță de urgență prin care majoritatea celor condamnați pentru fapte de corupție ar fi scăpat de închisoarea și s-ar fi putut bucura de averile lor uriașe.

Două doamne și Asociația DARUIESTE VIATA au reușit, printr-o implicare excepțională, să adune donații semnificative pentru un proiect foarte necesar: primul spital de oncologie și radioterapie pentru copii bolnavi de cancer din România.

Sunt multe alte exemple de implicare în urma cărora la nivel național sau în comunități mai mici câteva acțiuni comune ale cetățenilor au schimbat vieți, familii, orașe.

De asemenea, foarte important este votul. Pe cine alegem să ne conducă, să ne reprezinte, să ia decizii pentru banii comunității și pentru locul în care trăim.

Dreptul de vot este garantat de Constituția României care arată că cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniţi până în ziua alegerilor inclusiv. O altă formă de implicare este chiar candidatura voastră în alegeri cum este vorba și în următoarea poveste.

Rulo candidează împotriva lui Bolovan!

Video animația este disponibilă aici[26]

Povestea

15 ani s-au scurs de la aventurile noastre cu Rulo. Astăzi, roboțelul nostru a crescut și este un profesor de istorie renumit. Locuiește tot în Orășelul Mecanic, dar vizitează des Trambulina pentru a ține cursuri studenților de acolo. Duce o viață liniștită, dar asemenea celorlalți locuitori din ținut este nemulțumit de modul în care resursele publice au fost utilizate. Toate provocările copilăriei lui se repetă cu fiecare generație. Domnul Bolovan este deja la al patrulea mandat de șef al ținutului și se pregătește să candideze pentru al cincilea. Corupția este, în continuare, răspândită, resursele ținutului sunt cheltuite ineficient, iar libertatea de exprimare este atacată mai tot timpul. Nici numele Ținutului nu mai are sens pentru nimeni. Distracție...

26 https://www.euractiv.ro/edu-just-rule-of-law-stat-de-drept?fbclid=IwAR3ZKPH7ofZ8u0TxGE3o2JlL6TUZyXUgMHV_sqz90UI-ZVPICVHXanRD6Vw

Intriga

Trecând peste albumul de fotografii din copilărie, Rulo își amintește de impactul pe care l-a avut atunci când le-a vorbit din inimă locuitorilor ținutului. Mergând mai departe în amintirile sale, el rememorează momentul când, susținut de prietenii săi, l-a înfruntat pe Vandal, precum și nenumăratele situații în care s-a lovit de influența negativă a lui Bolovan. Atunci a reușit să treacă peste toate provocările. Astăzi, însă... nu există nimeni care să înfrunte nedreptatea. Ceva, își spune el, trebuie făcut.
***
Toți cei care vor să candideze la șefia ținutului trebuie să-și anunțe candidatura până la începutul verii. Astăzi este ultima zi pentru intrarea în cursă și se pare că Bolovan va avea un drum deschis către un nou mandat. Și cum ar putea fi altfel când doar el s-a înscris în cursă?! Votul va fi o formalitate.
În ultima clipă însă, Rulo intră în biroul ținutului și anunță că va candida împotriva domnului Bolovan.

Acțiunea

Șocați de anunțul lui Rulo, locuitorii Ținutului Distracției devin interesați de campanie. Pentru prima dată în foarte mulți ani există o confruntare reală. Victoria lui Bolovan nu mai este sigură. Presat de circumstanțe, Bolovan susține că va aplica noi reforme în ținut, însă Rulo demontează minciunile amintindu-le tuturor de modul corupt în care au fost utilizate resursele publice. „Cu siguranță o schimbare este necesară”, le spune el tuturor.

Deznodământ

În final, confruntat cu realitatea corupției sale și cu eșecul ținutului capturat de el și prietenii săi, Bolovan pierde alegerile. Având o strategie de dezvoltare și susținând dreptatea și egalitatea în fața legii, Rulo dă voce nemulțumirii tuturor și câștigă un mandat care să redea culoarea Ținutului Distracției.

Concluzie explicativă

Aventurile copilăriei lui l-au ajutat pe Rulo să înțeleagă că întotdeauna poți să-ți ajuți comunitatea, înfruntând nedreptatea, spunând adevărul și lucrând alături de alți oameni pentru rezolvarea problemelor.

Întrebări pentru elevi

Voi ce credeți că l-a inspirat pe Rulo să se implice?
Ce credeți că nu a mers bine în Ținutul Distracției?
Cum vedeți implicarea în viața comunității și a regiunii în care trăiți?
De ce credeți că Rulo va fi un ales local mai bun decât Bolovan

Sugestii pentru organizarea lecției

- Le puteți da elevilor rolurile din poveștile de mai sus. Puteți adăuga alte roluri pe care le considerați necesare. Încurajați dezbaterea și argumentele între elevi.
- Invitați reprezentanții unei organizații non guvernamentale sau ai unei fundații care are acțiuni în comunități locale pentru a le povesti elevilor despre posibilitățile de implicare civică, programe de voluntariat, de sprijin a unor grupuri vulnerabile.

Alte resurse relevante pentru educație civică sau juridică pot fi găsite la:

EDU@JUST
https://www.euractiv.ro/education-justice

EDUIURIS – Educație juridică pentru copii și tineri :
https://www.educatiejuridica.ro/

Școala pentru Democrație – un program al Expert Forum
care își propune să creeze un mediu inovator de învățare
pentru profesorii care doresc să descopere instrumente alternative și eficiente
de educare și implicare activă a tinerilor:
https://expertforum.ro/scoalapentrudemocratie/

Conținutul acestui ghid a fost realizat în cadrul proiectului "Explaining State Capture to School Pupils through Smart Animations" implementat de Asociația Digital Bridge – EURACTIV și Centrul Român de Politici Europene și nu reprezintă neapărat poziția finanțatorilor